

לימוד תורה לנשים

[פרשת נצבים-וילך, שנת תשס"ו – נכתב ע"י הרב משה צוריאל.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"הקהל את העם, האנשים והנשים והטף, וגרך אשר בשעריך, למען ילמדו למען ישמעו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת". (דברים לא, יב).

נצטוינו כאן על מצות "הקהל", בה נאספו כל בני ישראל במקדש פעם בשבע שנים, ושמעו מפיו של מלך ישראל קריאת כמה פרשיות בספר דברים, למען תתחזק האומה בקיום התורה. אמנם מצוה זו היא מצות עשה שהזמן גרמא, ואע"פ כן הנשים חייבות במצוה זו. – **מפני מה?**

הקשו חז"ל על כפל הלשון "למען ילמדו, למען ישמעו".

1. לכאורה סדר הדברים הם שהאדם מטה אוזן להקשיב ולשמוע, ורק כשקולט את משמעות המלים הוא "לומד" תוכן. היה ראוי לכתוב "למען ישמעו ולמען ילמדו"?
2. ועוד קשה, אם כבר כתוב "למען ילמדו", לשם מה להקדים ולהוסיף "למען ישמעו"? אלא ענו חז"ל: "אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע. טף למה באים? כדי ליתן שכר למביאייהם". (חגיגה ג).

כבר כאן הבחינו חז"ל מה בין לימוד האיש ללימוד האשה.

היטב ביאר זאת ר' שמשון רפאל הירש לענין הבחנה מה בין לשון "ולמדתם אותם את בניכם" (דברים יא, יט. ושם דייקו חז"ל בקידושין כט ע"ב "בניכם ולא בנותיכם") לבין פרשת הקהל. זו לשון הרש"ר: "האב פטור רק מן החובה להקנות לבתו למדנות של תורה וכו' אבל אותה הבנה של ספרות היהדות ואותה ידיעה של המצוות הדרושה כדי לקיים את 'ויראו את ה' אלוהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת' (דברים לא, יב) אותה יש להקנות לבנותינו לא פחות מאשר לבנינו".

כלומר, יש להבדיל בין לימוד עיוני חקרני הבא לקיים עצם הבנת דברי התורה כשלעצמם, לבין ידיעה כהכשר דבר ומבוא לדעת כיצד לקיים המצוות בפועל, או כדי לדעת עיקרי הדת ואמונתנו. לכן בפרשתנו ("וילך") נצטוו הנשים "למען ישמעו".

חילוק זה של רש"ר הירש הוא חדשני. שמא אמר זאת מפני מצב מיוחד של "השכלה כללית" ששרר בגרמניה בתקופתו? שמא רק צורך השעה גזר עליו להדחק למצוא פתרון ל"שוויון זכויות"? אבל הוא מציין לדברי הט"ז (על שו"ע יו"ד סי' רמו ס"ק ד) הכותב אף הוא על מצוות הקהל: "לא דרש המלך [בהקהל] כי אם פשוטי הדברים, וזה באמת מותר [לנשים] אף לכתחילה, כמו שהוא המנהג בכל יום. מה שאין כן בלימוד פירוש דברי תורה דרך התחכמות והבנה, אסרו לכתחילה. וזה מובן בלשון התלמוד (חגיגה ג) 'אנשים באים ללמוד והנשים לשמוע', דהיינו שהנשים לא ישימו לב רק בפשוטי הדברים לשמוע אותן" עכ"ל.

חונכנו ע"י הרמב"ם (סוף הלכות תמורה) לנסות לתת טעמים לדברי תורה.

כיצד אפשר להסביר מניעת לימוד תורה בעומק לנשים?

נראה לומר כי בכך יש סטייה מן המסלול המובחר לנשות ישראל. אישה צריכה להיות גם מסורה לצאצאיה, היא צריכה להיות מועילה לבעלה ומסייעת לו לקיים תפקידו כראש הבית. האישה היא המוט המרכזי של הבית. "עקרת הבית" היא "עיקר" הבית. היא הרוח החיה של המשפחה. כאשר נתן את דעתה שעניני הבית יזרמו על מי מנוחות בניהול תקין, הרי כל בני המשפחה יצליחו לקיים מה שמוטל עליהם.

אבל כדי לחקור בדברי תורה באמת צריכים להקציב שעות מרובות כדי להבין כל דבר לאשורו, כי הדברים מסתעפים מאד. וכל פרט ופרט צריכים להשוות או לתת הבדל לשאר פרטים בנושאים דומים או שונים. כדי להבין לאשורו צריכים להינזר ולהבדל מרוב עיסוקים אחרים. דבר זה בודאי יפגע בתקינות פעולות האשה כאם ורעה לבעלה. זה בעינינו כאילו ראש ישיבה ישמש גם כן כראש העיר, או כמנהל גמ"ח גדול. ודאי עיונו ייפגע וגם יגיע למסקנות מוטעות, יפסוק שלא כהוגן. כי לדעת דברי תורה באמת צריך האדם להשקיע כל מרצו, כל כוחות עיונו. [וזאת היא גם כן הסיבה שהאשה פטורה מללכת לבית הכנסת ג' פעמים ביום. כי תתבטל מתפקידה החשוב ביותר!]

ואמנם פשוט הדבר כי לכל כלל יש "יוצא מן הכלל".

יש נשים דגולות שלא נכללו באיסור זה, כמו ברוריה אשת רבי מאיר (חיד"א, שו"ת טוב עין, סי' ד). וכתב "פרישה" (תלמיד רמ"א, בביאורו לטור יו"ד סי' רמו סי' טו) "רוב נשים אין דעתן מכוונות וכו'. אבל אם למדה לעצמה, אנו רואים שיצאו בזה מן הרוב הנ"ל".

בספר "תורה תמימה" (על דברים יא פסקא מח) הביא ראייה לזה ממאמרם "כל המלמד בתו תורה כאילו לימדה תיפלות" (סוטה כ.). ולמה לא אמרו "המלמד אשתו תורה"? ולמה לא אמרו אודות האשה עצמה "אשה הלומדת תורה"? אלא בבת שהיא קטנה או נערה, אין האב יודע מראש מה תכונת נפשה אם תתן את השעות הדרושות, את ריכוז המחשבה, כדי לא להסיק מסקנות מוטעות, שלא יצא מכשול מפרי עיונה. ולכן יימנע מללמדה מפני תקלה הצפויה. אבל כאשר האשה בגרה, ורואים בה התמסרות והיא מוכנה לעיין יפה בחומר הנלמד, היא איננה בכלל מה שאמרו חז"ל בזה.

ולמדנו מהפסוק שלנו ענין נוסף.

"לשמוע" דברי תורה, כמו ששומעים איזה דרשן נואם בבית הכנסת מוסר "רעיונות", עדיין איננו "לימוד". לימוד בא ביגיעה, בהתאמצות המחשבה. "לימוד" הוא מה שהאדם טורח, והוא מחפש בספרים רבים כדי למצוא פתרון, והוא הולך לשאול חכמים אחרים, והוא ער בלילות ומשכים בבקר כדי להגות בפסקא קשה. "לימוד" הוא מאמץ מחשבתי. "אנשים" באים ללמוד. בימינו יש הרבה גברים ש"שומעים" דברי תורה, ואינם בכלל "לימוד" תורה.

(עיין שיחת הרב לפרשת עקב תשנת תשס"ז – "ללמד תורה לבנות")